

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

מעשי פרה אדומה

(מ"ב א') איתמר, שחיתת פרה (אדומה) ופרו (של כהן גדול ביום הכיפורים על ידי זר), רב ושמואל - חד אמר: פרה פסולה, פרו כשרה. וחד אמר: פרו פסולה, פרה כשרה.

תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה, דאמר רבי זירא: שחיתת פרה בזר פסולה. ואמר רב עלה: אלעזר וחוקה שנינו בה.

ורב, מאי שנא פרה, דכתיב אלעזר וחוקה, פרו נמי, הא כתיב אהרן וחוקה!
שחיטה לאו עבודה היא.

אי הכי, פרה נמי! שאני פרה דקדשי בדק הבית היא.¹ ולא כל דכן הוא! אמר רב שישא בריה דרב אידי: מידי דהוה אמראות נגעים, דלאו עבודה היא ובעיא כהונה.

ולשמואל דאמר פרו פסולה, מאי שנא פרו, דכתיב אהרן וחוקה, פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה!

שאני התם, דכתיב "ושחט אותה לפניו", שיהא זר שוחט ואלעזר רואה.²

ורב: שלא יסיח דעתו ממנה.

ושמואל, שלא יסיח דעתו מנא ליה? נפקא ליה מושרף את הפרה לעיניו.

ורב: חד בשחיטה וחד בשריפה.

למעוטי מאי? אילימא למעוטי אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש, למשמרת למי נדה כתיבו!

(מ"ב ב') אלא למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת (שלא פוסל בה היסח הדעת), דלאו גופה דפרה נינהו.³

תניא: אין לי אלא הזאת מימיה, שאין כשרין באשה כבאיש, ואין כשרין אלא ביום. מניין לרבות שחיתתה, וקבלת דמה, והזאת דמה, ושריפתה, והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת (שלא יהיו כשרים אלא ביום)?⁴ תלמוד לומר "תורה" ("זאת חוקת התורה", תורה אחת לכל עבודתה)... מה הזאת מימיה, אינן כשרין באשה כבאיש ואין כשרין אלא ביום, אף אני אביא שחיתתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, הואיל ואין כשרין באשה כבאיש, אין כשרין אלא ביום. ומוציא אני אסיפת אפרה, ומילוי מים, וקידוש, הואיל וכשרין באשה כבאיש, כשרין נמי ביום ובלילה.

¹ כלומר אין בה קדושת המזבח, אלא קדושת דמים בעלמא, שהרי שחיתתה בהר המשחה, הלכך אין צד עבודות נחלקות בה, וכל העבודות שוות בה. רש"י. וכתב ריטב"א, דאפילו למאן דאמר פרה קדשי מזבח, הני מילי לשאר מילי; אבל לענין זה, אין לחלק בה בין שחיטה לשאר דברים, כיון שכל עבודותיה בחוץ, כדפירש רש"י, ומידי דהוה אמראות נגעים דבעו בה כהונה, כדמפרש בסמוך.

² מדכתיב לפניו, מכלל דהשחיטה לאו אאלעזר קאי, אלא ושחט אותה אחר לפני אלעזר. רש"י.

³ **והגר"א** (בהגהותיו לש"ס, מ"ב א', אות ב) **הגיה:** אילימא למעוטי מילוי מים וקידוש, למשמרת למי נדה כתיבו! **אלא למעוטי אסיפת אפרה** והשלכת עץ וכו'. וראה להלן.

⁴ שכן לענין באשה כבאיש אינו צריך לרבות, שבכולם כתוב או "אלעזר" או "כהן". רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

"ונתתם אותה אל אלעזר הכהן" - אותה לאלעזר, ולא לדורות לאלעזר.

(1) איכא דאמרי: לדורות בכהן גדול.

(2) ואיכא דאמרי: לדורות בכהן הדיוט.

(מ"ג ב') תני תנא קמיה דרבי יוחנן: כל השחיטות כשירות בזר, חוץ משל פרה.

אמר ליה רבי יוחנן: פוק תני לברא. לא מצינו שחיטה בזר פסולה.

שיטות הראשונים

שחיטת פרה אדומה ופר כהן גדול, בזר: פסק הרמב"ם הלכה כרבי יוחנן, וכתב "וכן פר כהן גדול שְלִיּוֹם הַכִּפּוּרִים - אֶף עַל פִּי שְׁנֵאמַר בּוֹ "וְשָׁחַט אֶהְרֹן" (ויקרא טז, יא; ושם: וְהִקְרִיב אֶהְרֹן... וְשָׁחַט), אִם שָׁחַטוּ זָר, כָּשֶׁר. אֶף פָּרָה אֲדָמָה שֶׁשָּׁחַטָה זָר כָּשֶׁרָה, שָׁאִין לָהּ שְׁחִיטָה שֶׁפְּסוּלָה בְּזָר." וכתב המאירי, דהיינו בדיעבד. אבל לכתחילה, מצות שחיטת פר יוה"כ בכהן גדול, ופרה אדומה, בכל כהן.⁵ ודעת הסמ"ג, שהלכה כרב, ששחיטת פרה אדומה פסולה בזר.⁶

הזמן הכשר למעשי הפרה: כתב הרמב"ם "כָּל מַעֲשֵׂה הַפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף אֵינוֹ אֶלָּא בַּיּוֹם וּבַזְּכָרִי כִּהְנֶה. וְהִמְלֵאכָה פּוֹסְלֵת בָּהּ, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפְרָי; אֲבָל מִשֶּׁתַּעֲשֶׂה אֶפְרָי - אִם כָּנַס אֶפְרָה בְּלֵילָה... הָרִי זֶה כָּשֶׁרָה." עוד כתב הרמב"ם "וְהִמְלוּ וְהִקְדוּשׁ כְּשֶׁרִין בְּלֵילָה, אֲבָל אֵין מִזֵּין וְאֵין מִטְּבִילִין (דהיינו טבילת האזוב במים) אֶלָּא בַּיּוֹם." ולגבי שחיטתה, דעת המאירי שאין נעשית אלא ביום.⁷

היסח הדעת במעשי הפרה: מבואר בסוגיא, דלכולי עלמא אסור להסיח דעתו משמירתה, בין בשחיטת הפרה, ובין בשריפת הפרה. וכן גבי אסיפת אפרה, ומילוי מים לקידוש, דכתיב 'למשמרת למי נדה'. ורק בהשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת אינו צריך ליזהר מהיסח הדעת, דלאו גופא דפרה נינהו. והרמב"ם השמיט דין היסח הדעת בעשיית הפרה. וכתב רק איסור עשיית מלאכה. ודעת ראב"ד וריב"א, דפסול מלאכה הוא משום היסח הדעת.⁸ ודעת המאירי שבאסיפת אפר הפרה אין פסול של היסח הדעת.⁹

שריפת פרה אדומה בכהן הדיוט: פסק הרמב"ם כלישנא בתרא, וכתב, "אֶף כִּהֵן הַדְּיוּט כָּשֶׁר לְשִׂרְפַת הַפָּרָה, שְׁנֵאמַר: "וְנִתְּתָם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן" (במדבר יט, ג), וְעַדִּין אֶהְרֹן הָיָה קָיָם; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ: זֶה נַעֲשֶׂת בְּאֶלְעָזָר, וְשָׂאָר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין בְּכֹהֵן גָּדוֹל בֵּין בְּכֹהֵן הַדְּיוּט."

⁵ וכן פסק 'ליקוטי הלכות'. ומה שכתב הרמב"ם (הל' פרה אדומה ד, יז) 'כָּל מַעֲשֵׂה הַפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף אֵינוֹ אֶלָּא בַּיּוֹם וּבַזְּכָרִי כִּהְנֶה', כתב ב'ליקוטי הלכות' (עין משפט, אות ט), דלא קאי כי אם מקבלה ואילך. דבשחיטה, הלא אפילו זר כשר.

⁶ מקורות: רמב"ם (הל' פסולי המוקדשין א, ב). מאירי (מ"ב א', ד"ה שחיטת). סמ"ג (עשין רלג, ד"ה שנינו).

⁷ והרמב"ם כתב "כָּל מַעֲשֵׂה הַפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף אֵינוֹ אֶלָּא בַּיּוֹם", וכתב ה'ליקוטי הלכות' (עין משפט אותיות ט-י) דנראה לכאורה דלא קאי אשחיטה (שכן הרמב"ם הכשיר שחיטה בזר). ועיי"ש דמסתפק בזה. ובמאירי מפורש, כאמור, ששחיטה בלילה פסולה, ואף שסובר שחיטה בזר כשירה. מקורות: רמב"ם (הל' פרה אדומה ד, יז; ו, ב). מאירי (מ"ב ב', ד"ה כל מעשי).

⁸ וכתב ב'ליקוטי הלכות' (עין משפט, אות ת) דמשמע מדברי הרמב"ם שסובר כראב"ד וריב"א. אבל דעת הכסף משנה דהרמב"ם לא סבירא ליה כן, ולפי זה צ"ע על הרמב"ם שהשמיט סוגייתנו.

⁹ וכן הגר"א (בהגהותיו ל"ש"ס, מ"ב א', אות ב) הגיה: אילימא למעוטי מילוי מים וקידוש, למשמרת למי נדה כתיב! אלא למעוטי אסיפת אפרה והשלכת עץ וכו'. וכתב ב'ליקוטי הלכות' (עין משפט אות א), דטעמו משום דסבירא ליה כראב"ד ותוספות, דפסול מלאכה הוא משום היסח הדעת. וידוע דבאסיפת אפרה אין מלאכה אחרת פוסלת, כדתנן בפרה, והעתיקו הרמב"ם בהלכה (הל' פרה אדומה ד, יז).